

# Kmetški prijatelj.

Der Bauernfreund.

Izhaja v sako prvo in tretjo nedeljo v mescu, in kosta s poštnino vred za celo leto 1 gld. 50 krajcarjev, za pol leta 80 krajcarjev.

Kokopisi se nazaj ne pošiljajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Za oznanila se plača za navadno versto 8 kr.

Denar za naročilo kmetakega prijatelja prosimo poslati v gosposke alicke številka (Herrengasse Nr. 6.)

## Cesarsk praznik.

Lep in veličasten praznik je bil, ki smo ga v nedeljo 29. oktobra praznovali v Celju. Priporočevali smo že našim kmetakim prijateljem o delovanju velikega ljudskega cesarja Jožefa II. Zdaj stoji podoba visocega prednika našega ljubljenega cesarja odkrita, in sveteča se, da imajo veselje vsi tisti, katerim blagor ljudstveni do serca gre, kateri cenijo in častijo dostojno naravo našega prijatelja in dobrotnika, katerega so kedaj imeli kmetje v Avstriji, kolikor mu gre. Akoravno je bilo vreme germo, bilo je vendar več tisoč ljudi vsacega stanu nazočih, ko se je odkrila podoba cesarjeva, ter skazali so a tem, kako serčno čislajo in častijo rajnega velikega cesarja. Da se je a celim sercom vdeležila vsa spodnja Štajerska dežela tega visocega praznika, pričajo nam ljudje, ki so došli praznovat ta visok dan v Celje, pričajo nam tudi venci, pisma in telegrami, kateri so nam došli ta dan, ti nam kažejo, da je bilo vdeleženo vesoljno in prav serčno. Pevska društva, ognjabinitelji, telovajci, veterani, kmetje, mestnjani, plemeniti, rokodelci, vradniki, zdravniki, vsi stanovi došli so vdeležiti se svečanosti. Zastopi občin in društev poslali so odbornike, deržavni in deželni poslanci bili so nazoči, 42 vencev položili so na stopnice spominkove. Ko je godba začela. Bog obvari Bog ohrani! igrati odkrili so se vsi nazoči, ter verno je poslušala množica patrijotične glasove. To je bil začetek svečanosti, ko se je zagrinjalo odkrilo med cesarsko himno, ktera vsacega vellega Avstrijanca navdušuje, ko je bilo viditi Jožefa II. v sredi med svojim ljudstvom, vanko serce je gorkeje bilo. Velicasten trenotek je bil, nobeno oko se ni ganilo, vse je bilo tiho, in ta veličastna tihota govorila je glasneje, kakor tisočeri klici bili bi mogli čutja razodevati. Marsikakega naših nasprotnikov grize, da se je praznovanje tako veličastno, tako vredno velicega cesarja dokončalo, pa bilo je tako, in hvala Bogu nikdo ne more tega premočati. Gotovo čez tisoč štajerskih kmetov poslušalo je besede, ktere so se govorile pri odkritju, in vsi ti so prišli, da

## Ein Kaiser-Fest.

Es war ein schönes, erhebeudes Fest, welches Sonntag, den 29. October, in der Stadt Cilli gefeiert wurde. Wir haben unseren bäuerlichen Freunden schon einmal von den Thaten des großen Volksherrschers, Josef II., erzählt. Jetzt steht das Standbild des erhabenen Vorfahren unseres geliebten Kaisers offen und glänzend da, zur Verzeugsfreude aller, die ein Herz für's Volk haben, und die den größten Freund, welchen die Bauern in Oesterreich je gehabt haben, so schätzen und ehren, wie er es verdient. Trotz des schlechten Wetters waren Tausende von Menschen aller Stände bei der Enthüllung anwesend, und gaben dadurch ihrer tiefgefühlten Verehrung Ausdruck. Aus allen Theilen Unterösterreichs waren Menschen, Kränze und Briefe und Telegramme gekommen, zum Beweise, daß die Theilnahme an dem Feste eine allgemeine, eine tiefgefühlte sei. Gesangsvereine, Feuerwehren, Turner, Veteranen, Bauern, Bürger, Adelige, Gewerbetreibende, Beamte, Aerzte, alle Stände waren erschienen, um der Feierlichkeit beizuwohnen. Gemeindevorstellungen und Gesellschaften sandten ihre Abgeordneten, Abgeordnete des Reichsraths und Landtages waren anwesend, und 42 Kränze legte man an die feineren Stufen des ehernen Monumentes nieder.

Als die Musik das „Gott erhalte“ anstimmte, da hörte die Menge entblößten Hauptes den patriotischen Klängen zu, und es war damit der Anfang zum Enthüllungsfeste gegeben. Als der Schleier, mit welchem die Statue bedeckt war, unter diesen jeden brauen Oesterreicher begeisterten Klängen fiel, und Josef II. mitten unter seinem Volke sichtbar wurde, flopfen aller Herzen höher. Es war ein unbeschreiblich feierlicher Augenblick, kein Auge bewogte sich und diese lautlose Stille sprach hundertmal lauter als tausendstimmige Juxte. War manchen unserer Widersacher ist es nicht recht, daß die Kaiserfeier so würdig und so herrlich verlief, aber sie ist nun einmal so gewesen und läßt sich Gott sei Dank nicht anders machen. Gewiß über Tausend unterösterreichische Bauern lauften auf die Worte, die bei der Enthüllungsa-

so ni igrala komedija, ter da so šle vsacemu nazočemu te besede do srca. Karakteremu blisketala se je solza hvalečnosti v obeh, ko je čul, kaj je bil cesar Jožef svojemu ljudstvu. Ni bil samo cesarski gospodar, bil je svojemu ljudstvu nar boljši oče, nar šlahtnejši in nar bolj odkritosrden prijatelj. Cesar Jožef je hodil po poti, kjer raste tern in osat, po poti čednosti in poštenosti, in njegove naredbe, ktere je napravil v blagor svojega ljudstva, pridobile so mu mnogo sovražnikov. Bogatini in veliki posestniki, kteri so bili navajeni gospode kazati in lenobo pasti, bili so njegovi nar hujši sovražniki, ker cesar Jožef oprostil je pohlapčene kmete iz nečloveškega jarma robotstva, kteri so morali samo za svoje gospode delati; kmeta je naredil človeka. Kakor dandanes šteje posestnik svoje vole, šteli so takrat gospodje svoje kmete, kteri so morali opravljati v potu svojega obraza vsa dela, niso smeli godrnjati ali pritožiti se, ker bili so robotniki, ktere je smel gospod pretepati in v ječo vreti, če mu niso bili v vsem pokorni.

Cesar Jožef je storil temu konec, oprostil je svoje kmete sužnega jarma, častil je kmetaki stan, ter pokazal je svojo ljubezen do tega stanu naj boljše s tem, da je na Moravskem kmetu plug iz rok vzal, in sam nekoliko časa oral.

To pa je takrat gospodom bilo nar hujše, kajti kmet je bil nar cenjeja in nar boljše delovna živina, ktero so grajščaki imeli, in ni se jim prav zdelo, da je mislil cesar šlahtnejše, kakor oni. Čuditi se nam toraj ni treba, da so ti ljudje, ki so bili bogati in mogočni, opovirali cesarju na vsaki način. Tako je bilo tačas, ljudstvo je čislalo in ljubilo blagega cesarja, zatiralci ljudstva pa so ga sovražili in vsem njegovim naredbam vklub delali, kokikor jim je bilo le mogoče. Še zdaj čez sto let je dosti tacih ljudi, kterih ni sram kmetom pripovedovati o blagem cesarju vse drugo reči, samo resnice ne. Sramota čez take neprimernosti, take lažnike! Vi kmetje hvaležni morate biti blagemu vladarju, kteri je oprostil vaše očete sužnosti, častiti ga morate, in če se pervaki in njihovi pomagači hočejo tudi v to mešati, odpodite jih, pokažite jim, da imate samostalnosti dovolj, pokazati svoja blaga in lepa čutja.

Cesarski praznik v Celji doveril se je vredno svojga namena, resno in veličansko. Ker bi o je zbranih mnogo kmetov, nagovoril jih je posestnik Lenko od sv. Petra v Savinski dolini, ter jim ob kratkem razložil v slovenskem jeziku namen praznika, in nekoliko b'lagih naredb Jožefovih. Pisatelj teh verčic stal je med kmeti, in je v veseljem čul, kako so verli močje govorniku prav dajali.

Podoba velikega in blagega kmetakega cesarja stoji toraj v sredi Celjakega mesta s venci klančana; venci bodo zvenili, ljubezen pa, hvalečnost

feiertlichkeit gesprochen worden sind, und diese Tausend sind auch die Zeugen, daß es sich hier nicht um eine Comödie, sondern um eine Sache gehandelt hat, die jedem ehelichen Menschen, der zugegen war, auch zu Herzen gegangen ist. So mancher der Anwesenden mußte sich übermäßig von dem Gefühl der Dankbarkeit eine Thräne aus dem Auge wischen, als er davon hörte, was Kaiser Josef seinem Volke war. Er war nicht nur der lauterliche Herr, er war seinem Volke der beste Vater, der edelste, aufrichtigste Freund. Kaiser Josef schritt auf dem Wege, auf welchem Dornen und Dornen wuchsen, auf dem Wege der Tugend und Ehrlichkeit, und seine Maßregeln, die er zum Wohle und Heile seines Volkes schuf, verschafften ihm der Feinde genug. Die Reichen und Besitzenden, die damals das Recht besaßen, die gewohnt waren, die großen und mächtigen Herren zu spielen, selbst aber zu faulenzten, waren zumeist seine Feinde — denn Josef II. befreite den für sie arbeitenden geknechteten Bauer, aus dem menschenwürdigenden Joch der Leibeigenschaft, er machte den Bauer zum Menschen. Wie heute der Grundbesitzer seine Äckern zählt, so zählte damals der Herr seine Bauern und diese mußten im Schweiß ihres Angesichtes die Arbeiten verrichten und durften nicht klagen und nicht murren, weil sie ja Leibeigene waren, die man einfach prügeln und in's Gefängniß werfen ließ, wenn sie nicht gehorchten.

Kaiser Josef II. machte dem ein Ende, er befreite seine Bauern aus dem slavischen Joch, er erzte den Bauernstand und verflüchtete seine Liebe und Ehre wohl am besten damit, daß er auf einem Felde in Mähren einem Bauer den Pflug aus der Hand nahm und damit selbst aderte. Das war den Herren damals ein Gräuel, denn der Bauer war das billigste und beste Arbeitsthier, welches die Herrschaften hatten, und sie sahen es wohl, daß der edle Kaiser anders dachte, als sie. Kein Wunder, wenn diese Leute, die reich und mächtig waren, dem Kaiser Prügel vor die Füße warfen.

So war es damals. Das Volk jubelte dem Kaiser zu, während die Ausfänger desselben mit allen möglichen Mitteln gegen den erhabenen Regenten arbeiteten. Und auch jetzt nach hundert Jahren giebt es noch Menschen, die sich nicht schämen, dem Bauernstande ganz andere Dinge über den Volkskaiser zu erzählen, als die Wahrheit. Spott und Schande über jene schlechten Menschen, über jene Lügner! Ihr Bauern seid es Eurem Stande schuldig, dem Befreier Eurer Ungerechtigkeiten Ehre und Dankbarkeit zu zollen, und wenn sich die Pervaken und ihre Helfer auch da hineinmischen, so weist sie von Euch!

Das Kaiserfest in Gills vertief seines Zweckes würdig, ernst und feierlich. Nachdem eine so große Anzahl von Bauern anwesend war, hielt Herr Grundbesitzer Lenko von St. Peter im Samothale eine slovenische Ansprache. Der Schreiber dieser Zeilen stand mitten unter dem Bauernvolke und hörte oft genug Beifallsbezeugungen aus der wackeren Schaar. So steht das Standbild des großen Bauernkaisers mitten

in čislanje avstrijskih kmetov bo obstalo, gojilo se bo, rastle in cvetelo bo tem bolj, kolikor bolj bodo spoznavali blaga dela in namene rajnega cesarja.

### Mirodvor (Brithof.)

Prekrasna naša domovina — središče v Evropi — ima nešteto lepote in mirjade dragocenosti, o katerih poudeljivih podrobnosti valed očjega prostora tukaj podajati nij mogoče. A kamorkoli se okre oko, vsepovsodi nahajaš nebrojnih božjih stvaric, ki neprenehoma slavé milodarno stvarnikovo roko. Toda vse, kar opaziš okoli sebe, pod in nad tobó, vse spada pod naravno postavó — minljivosti. — Strašna ta beseda globoko sega v serce vsacemu — prijatelju, sovražniku, gospodu, kmetu, bogatinu, beraču, starčku, otroku, ženi, deklici, možu, mladenču — in sploh vsem, ki spoznavajo velemoč nevidljive, a neizmerno dobrotljive oblasti — vladajoče Očetove vsmiljenosti. — Milijone stvaric in milijone cvetic probudi pomladno solnce k ustajenju, da krajšo in življajo zemljine prostore; toda odkazana je vsekemu bitju minljivost, katere jih zagreje v neizmeren plašč vsemogočne stvarnice. — Iz tega razvidiš, da tudi najneznatejšo malenkost zasleduje nemila osoda — minljivost, katerej ne uide sploh nič vesolnega; kajti vse, kar je podarila nebeška ljubezen materi naravi, vse mine in konča čas življenja in bivanja prej ali slej. — Tako tudi človek — kiné stvarnikove velemočnosti! — A malo jih živi na zemljinem poverčju, katerim so te neovrgljive resnice mar; kajti dandanes se le vse prička za kratek tukajni obstanek, pozabivši važno resnico, da se nam še le skoz temo groba odpró zlata vrata. — Nad nami zbirajo se gostoma črnoprogi, pogubonosni oblaki, ki nameravajo razsuti ledovja nebroj na blagomisleče Avstrijane. Znebiti se krutim zločinom lastne matere bode posrečilo zapaliti domovja obkrog; znabití iztrgajo predragó osrčje slavne naše domovine — in ga nesó svojim bratom, pošeruhom na severo-vzhod in jug, da se druhal nasiti s krvjo za postavo in cesarja čuječega ljudstva. — Toda ostane nam še ozka livada, presrečna njivica — mirodvor, kjer ne vznemirja nijeden drugoga — in kjer je blagodejna sprava v tmíni groba. Ta krasen vrt acer nima okusnega sadja — in ne sladkega grozdja, a vendar skrivá v svojej seбини spomina vredna nekdanja bitja, katere so neutrujeno utrjevala ljubezen med sobratí in sosedí, koje pa danes zametujemo, menceí, da brez nje se lahko živi, če ne drugače, pa v nemiru in prepíru. Odkritoarčno bilo bi želeti, naj bi se v sedajnih resnih dnevih ozirali na isti blaženi ograd, kjer naši prednamci, ki so skupno v lepej zastopnosti živeli, sanjajo rajski mir. — Spomin na blage rajne naj bi nas vse probudil k složnem delovanju

in der Stadt Tilly und seine Stufen sind mit Kränzen bedeckt — diese werden vermehren, die Liebe, die Dankbarkeit und die Berechnung des österreichischen Bauernvolkes aber wird mit der Erkenntniß Josef II. immer mehr blähen, wachsen und gedeihen!

za blagor naše domovine in naših potomcev; naj bi nam za vselej odvzel nepotreben prepír od domačinov in sosedov; spravi naj nas v prijateljsko zvezo jedinosti, kakor nas bo enkrat združil tušen a pomenljiv prostor — mirodvor. —

### Dopisi.

Iz Marenberga, 22. oktobra. (O nekem, kterega je pervaški ravnanje na beraško palico pripravilo.) Častivreden fajmošter v naši okolici se je začelka 70tih let tekočega veka toliko zanesel na banko „Slovenijo“, ktero so ustanovili Kranjski pervaki, da je opominjal pri vsaki priložnosti svoje farmane podpirati to narodno napravo, s tem da si kupujejo akcije in se zavarujejo proti ognju, itd. Temu častivrednemu, pa malo slepemu duhovnu se je godilo tako, kakor se dandanes godi mnogim lahkovernešem. Pervaki obetali so hribe zlata, govorili so o ljubezni do domovine, in do naroda — ravno tako kakor dandanes — in ta fajmošter jim je verjel, in tako zgubil vse svoje premoženje, ktero si je prihranil z velikim trudom in izvrstno varčnostjo v veliko letih svoje neutrujene delavnosti. Pustimo govorit častivrednega fajmoštra kaj on pravi; iz prošnje ktero je podal sodnji vam podamo sledeče besede: Sleparska banka Sloveniá me je pripravila ob vse mojo pošteno in trudno prihranjenno premoženje, in moral sem še 600 gold. dolga narediti, da mi je bilo mogoče plačati akcije te sleparske banke. Ko sem bil kaplan, privarčeval sem si 1700 goldinarjev, ter sem jih dejal v hranilnico. Pa kakor gobe iz tla so priderli čez noč narodni sleparji v naš okraj, lagali so se na vse viže, ter hvallili napravo, kteri predstojniki so samo poštenjaki, kakor doktor Costa itd. Dal sem se v resnici od teh sleparjev kvkariti, vzel sem svoje denarje iz hranilnice, ter sem jih poslal v Ljubljano — rakom živžigat in ribam pet — ker kmalo sem spoznal da so me nacionalni sleparji v roke dobili. Moje stanje je zdaj zares vsmiljenja vredno, prišel sem ob vse trudno privarčevan denar, naredil sem 600 gold. dolga, kterega bom toliko težje plačal, ker imam majhino službo, zraven pa še starega očeta preživeti, kteri si sam ne more ničesa zaslužiti. Gospod fajmošter popiše av. je stanje, da se mora ne le ljudem temveč tudi Bogu samemu smiliti, ter prosi sodnijo, da bi mu ustavila ekszekucijo, ki mu šuga, ker siromak ni sam svoje nesreče kriv, zapeljali so ga pervaški sleparji. Pa postava ostane postava, gospodu ni

pomagala protnja nič, zadnji stol in vse drugo, kar je imel, dali so mu na boben, ker je vorjel pervakom in njihovim sleparskim poslancom. Tako je pokoril visokočastit in učen mož svojo lahkovernost, ker je veroval sleparskim pervakom. Verjeme nam, dragi kmetje! ni vse zlato, kar so sveti, in tisti ki obojujejo napredovalce, in jih želijo kamnati, naj bi se rajše tolkli na svoje persi, in prosili Boga odpusčenja, ker hujše so ljudstvo ne more goljufati, kakor so bili goljufani Slovenci od tistih, ki so imenujejo osredniki in rešitelji Slovenskega naroda; mi pa jih imenujemo: „Pervake“ in pa še kaj drugaga.

**Wahrenberg, 22. October.** (Ein Opfer der Pervakewirtschaft.) Ein sehr ehrenwerther Pfarrer unseres Bezirkes hatte Anfangs der 70er Jahre eine so hohe Meinung von der von den Pervaken in Krain gegründeten Bank „Slovenja“, daß er die Leute vielfach aufforderte, dieses nationale Institut durch Actienanfauf, Feuerversicherung u. s. w. zu unterstützen. Wie es heut' zu Tage gar vielen geht, so ging es damals ihm. Die Pervaken versprochen dem Volke goldene Berge, sie sprachen nur von ihrer Liebe zum Volke und zum Vaterlande — ganz so wie heute — und der Herr Pfarrer hat ihnen geglaubt, und dabei sein ganzes mühsam und durch große Sparsamkeit erworbenes Vermögen verloren. Doch lassen wir ihn, den Herrn Pfarrer, selber reden. Aus einer Eingabe, die er bei Gericht machte, entnehmen wir folgende Stellen: „Durch die Schwindelbank Slovenija bin ich um mein ganzes mühsam erpartes Geld gekommen, und ich mußte noch extra eine Schuld von 600 fl. machen, um die Actienrückzahlung leisten zu können. Als Caplan habe ich mir 1700 fl. erpart. Ich hatte dieses Geld in der Sparcasse. Es erschienen plötzlich hieort's nationale Schwindler. Sie logen verschiedenes herum und priesen das Institut an dessen Spitze ja lauter rechtschaffene Männer wie z. B. Dr. Costa u. s. w. stehen.“ Ich ließ mich von diesen nationalen Schwindlern wirklich betören, nahm das ganze Geld aus der Sparcasse und schickte es nach Laibach. Allein bald wurde ich überzeugt, daß ich nationalen Schwindlern in die Hände gefallen bin. Ich bin jetzt in der traurigsten Lage — um meine ganzen Ersparnisse gekommen, und habe auch noch eine Schuldenlast von 600 fl. aufgenommen, deren Tilgung mir bei meinem schwachen Einkommen um so schwerer werden wird, als ich noch einen alten erwerbsunfähigen Vater zu versorgen habe. Der Herr Pfarrer schildert seine Lage in ergreifenden Worten und bittet das Gericht die Execution, die ihn bedroht, abzumenden, da er ja doch hintergangen worden sei. Es nützte nichts. Dem Herrn Pfarrer wurde der letzte Sessel im Executionswege veräußert. So mußte es ein hochangesehener, studierter Herr büßen, daß er den Pervaken und ihren Versprechungen Glauben schenkte. Glaubt uns Bauern, es ist nicht alles Gold was glänzt; und die, die gegen die Wirtschaft der fortschrittlich gesinnten Staatsbewohner die Steine aufheben — sollten

sich lieber selbst demüthig an die Brust klopfen und unsern Herrgott um Verzeihung bitten, — denn ärger ist ein Volk noch nie betrogen worden, als das slovenische, durch Diejenigen, welche sich als Volksbeglückter selbst anpreisen. Wir nennen sie Pervaken.

**Sarajevo, 24. oktobra.** Z veseljem sem čital v sledni številki „kmetakega prijatelja“, da ste pohvalili obnašanje frančiškanov v Bozni in Hercegovini. kakor zaslužijo, in hočem pristaviti temu, kar ste Vi povedali, še nekoliko, da bote videli kako se zdaj tukaj godi. Vi do v Bozni so še trikat premenili, odkar je Bozna Avstrijska, prvi bili so mažarski vladniki, potem brovaški, in zdaj zopet voči del mažarski, kateri gotovo znajo postaviti in deželni jezik; kar pa jim manjka je dostojna starost, in skušnja. Turk bara: Zakaj pa je Vaš padiša odzval vaše poprejšne vladnike, ali niso ravnali po postavi? bili so morda slabi goljufivi vladniki? Kaj hočemo takemu z glavno kimačoemu Turku odgovoriti? M? Avstrijanci sami majamo glave o teh vednih premembah, ki se vvek godijo in ljudstvu ne dajo miru. Pa ne samo Turki potresajo glave, tudi Boznjaki. Če prašaj Boznjaka, ali je zdaj bolj zadovoljen, kakor pod Turkom, odgovoril ti bo: Vse jedno je, Turk mi je jemal živino in žita, Avstrijanec pa mi jemlje moj denar, Turk pa nam je vedno pustil toliko živine in žita, da nam je bilo mogoče živeti — Vi pa po tem ne prašate, in vzamete nam vse, če ne moremo plačati. Priprosto neveden Boznjak žalibog resnico govori, in moji sorodnjaki v domačiji vedo dobro, kaj kmeta čaka, če ne more plačati davkov. Pri vsem tem pa ne smemo reči, da bi bili katoliški Boznjaki nezadovoljni, vsaj inajo pred postavo istine pravice kakor Turki, kar pod Turško vlado ni bilo, in to jih veseli iz serca, ker utjajo da so v rodni dežavi, kjer velja človek za človeka. Na Černogorci mi je pa vse drugače. Hinavski Černogorci, ki plazijo se po tleh na eni strani pred našim cesarjem, ter se prav ponižne kažejo, šuntajo akirvaj staroverce, kolikor le morejo. Zdaj je Ruski car knjezu Nikiti poslal denarja, in Černogorci kupujejo orožja in hrane, kakor bilo bi ravno pred hudo vojsko, da je preskerbljena dežela, za vse prihodnje okolstave, ki se znajo izpletiti; pred ali poznej morali se bomo gotovo vojskovati s tim hinavskim prijateljem. Černogorci toraj akirvaj šuntajo sosodne staroverce v punt proti Avstriji. Ta ropaseljina druhal, ki ima tisto vero, kakor Serbi, Rusi, in Černogorci je vvek pripravljena ropati in moriti, in zopet je vstalo nekoliko trop pantarjev, kateri so imeli po leti spravljeno svoje orožje, smodnik in krogle pri naših dobrih prijateljih Černogorcih. Tu doli bo kmalo spet pokalo, pa vemo gotovo, da bodo naši verli vojaci s to roparsko druhaljo hitro gotovi. Pred kratkim se je seloznica od Broda do Sarajeva dokončala, od Broda do nas se vozi 12 ur, tako da bi bil tisti, ki bi se peljal v nedeljo popoldne iz Ljubljane (des Slask) še v terek zvečer pri nas

# Gospodarstvena priloga.

Priložena od štaj. kmetijske družbe 8. štev. „Km. prijatelja“.

L. 1882.

5. novembra.

Štev. 80.

## Oznaniše.

Kakor uradbeno poročila naznanjajo, razsaja v srenji Martiniškej. v okraji Mitrovaškem na Slovensko-Hrvatskem goveja kuga.

Vedel tega je na podlagi § 1. zakona od 29. februarja 1880 zoper govejo kugo brezpogojno prepovedano na Štajarsko vvažati goveda in govedorejske pridelke v omenjenem paragrafu navedene, kateri prihajajo iz okrajev v prejšnji vojaški granici, namreč iz Gospiča, Ogulina, Petrinje, Nove Gradiške, Vinkovce, Mitrovico, Srema, Vukovara in Rume.

Iz ostale Hrvatske smejo se vvažati omenjene reči, vendar le po železnici nad Brežice. Vsake pošiljati mora biti dodano spričalo, da goveda prihajajo iz neokuženih okrajev in da so šla tudi akož neokužene kraje, zastražen pridelkov se ima dopričati, da niso v okuženih krajih ležali v zalogah. Vse to zamore se dokazati ali s potnim listom živiniskim ali posebnim uradbenim spričalom.

Za postajo železniško v Brežicah sestavi se kmalo posebna komisija zavoljo kuge, ter bodo njeni udje strogo nadzorovali tamošnji promet.

Kar se pripelja brez imenovanih spričal, to se napoti nazaj čez mejo, kar pa drugod na Štajersko pride, to se vzame in pokonča, vrhu tega bodo dotični ljudje še kaznovani zavoljo prestopka v § 44 in 45 vzakonu zoper kugo oznamovanega. Zastražen prometa na meji, se kmalo vse potrebno naro in in zaukaže.

V Gradci dne 7. oktobra 1882.

C. k. namestnika štajerska.

## Rusko laneno seme.

Kdor izmed kmetovalcev želi pravega, izvirnega ruskega lanenega semena po 25 kr. kilogram ali 14 kr. stari funt, ta se naj precej zglašiti ter si ga naj naroči v uradnici kmetijske družbe štajerske v Gradci (Hofgasse 8). Naročeno seme se mu takoj dopolnje se vé do kler ga še kaj bo in potem ko dojde denar za njo po poštni nakaznici ali drugače v omenjeno uradnico.

V Gradci dne 13. oktobra 1882.

Centralni odbor kmetijske družbe štajerske.

## Kaj ima kmetovalec storiti drugo polovico oktobra.

Tisto kar je še pridelkov zunaj pod milim nebom, se naj hitrej ko mogoče pospravi. Nihče ne ve, ali ne dobimo kmalu snega in rane zime, ki vse delo na polji zapre. Zastražen spravljjanja koruze in krompirja še velja, kar smo zadnjič na tem mestu priporočevali.

Po mnogih krajih še mlatijo, zrne čistijo, predvno delajo iz lena in konopelj. V žitnicah shranjeno zrne treba večkrat z lopato premetati. —

Ozimize kaže posejati hitrej ko mogoče. Pozno sejane ozimize rado spodletijo. Sicer dajejo tudi one dobrih pridelkov; vendar to se le redko kedaj nagodi. Pogosto ne obrastejo spomladi dobro, stojijo redko, tudi jim moča in mrčesje rado škoduje. Ogrščice in repo kaže okopati, če je vreme ugodno.

Nadaljujejo pa sledeča opravila: za jarine gnojijo in pražijo njive, drevcesnicam novim in vinogradom, hmeljnikom se zemlja rajala ali globoko prekopava. Hmelj dobil je letos posebno visoko ceno. Zato utegne zmiraj več kmetovalcev veselje dobiti do hmeljarstva; stari hmeljarji pa utegnejo svoje hmeljnike razširiti. Svetujemo pa jim, naj to storijo le v dobrih legah, varnih pred mrazovjem in viharji, dalje tam, kder je delavcev in gnoja dobiti. Zemljo za hmeljnik pa morajo dobro prekopati in vzrahljati. Vendar veselja in poguma ne smemo precej zgubiti, če nam parkrat spodleti. Kajti skušnje učijo, da se tudi pri hmeljarstvu menjavajo slabe letine z dobrimi. Kdor s hmeljem prav ravnati zna in le nekoliko sreče ima, ta zamore lepih dohodkov iz hmeljarstva dobiti.

Seno in otavo spravljati bilo je letos silno težavno, deloma celo nemogoča reč. Zato bode mnogim slaba se godila zastražen zelene krme. Markikatoremu je utegne popolnem zmanjkati. Temu se da saj deloma v okom priti na sledeči način.

Po polji nahaja se veliko zelenja, ki se pa ne da več posušiti in kot selena krma porabiti. Zavoljo tega pa ni treba, da bi jo pustili zunaj zgneti. Zamoremo jo porabiti za napravljjanje skisane krme. Nemci jej pravijo: Sauerheu.

V ta namen se izbere suhoten prostor, kder dno ni nič močre pa tudi dežnica ne pri-teka. Tam se torej izkoplje 1—2 metra globoka



jama. Stene morajo biti strme, koti izdobljeni. V takšno jamo se pomeče zelenje petem, ko je postalo nekoliko sparjeno. Vse je treba trdno pohoditi in stlačiti. Kup zelenja pa mora 1 meter visoko se nanesti nad jamo in za  $\frac{1}{2}$  metra na debelo s prstjo zasuti prav trdno, da zrak ne more vstopati. Pokopano zelenje za ne kmalu vreti in kisati se. Vled tega ves kup kmalu precej vpadne. Treba je nastale pokline na zemeljski odeji hitro zaploskati. V nekoliko tednih je zelenje zavreto in skisana krma zgotovljena. Začne se z njo polagati. V dobrih jamah se hrani krma do spomladi, tudi do drugega leta. Za takšno kisanje sodijo: zelena koruznica, sirka, detelja, trava, repino perje, zdrobljeni rogi koruzni ali rožiči, ječmene pleve itd. Te tvarine se lahko zmes vlagajo, da je hitrejša polna jama. Skisana krma je posebno dobra za vprežne pa tudi za klavne voje in starejšo drobnico. Kravam mle nim se sme tudi polagati, vendar v manjših merah.

V hlevih se naj skrbi za snago, dober zrak in potrebno svetlobo. Wilhelm.

## Nekaj o vrveži ali vrenji novega mošta.

Grozdje sprežano daje vinaki mošt, ki se ima spremeniti v vino. To se godi po tistih prikaznih ali premembah v mošti, katerim pravimo: vrvež ali vrenje, nemški: Gährung. Kdor hoče ove prikazni nekoliko bolje razumeti, ta mora poznati, kakšne tvarine se nahajajo v mošti. Vinogradarju in ob enem kletarju je še vedeti treba pogoje, pri katerih mošt zavroje v zdravo, dobro vino. V naslednjem boče o teh rečeh natančnejši govor.

Najvažnejše tvarine v mošti so:

1. Cuker. Tega se kmalu prepriča vsak, če vzame mošta na jezik. Sladki okus pouzročujejo cukr, ki se nahaja v mošti. Pravijo mu, da je grozdni cukr, ker se je bil v grozdju naredil. Cuker je glavna in potrebna reč, ako hočemo dobrega vina iz mošta dobiti. Kajti iz cukra se med vrenjem nareja alkohol ali vinaki cvet. Več ko je cukra v mošti, tem močnejše bo vino iz njega. Množina cukra pa je odvisna od tega, kakšen trs da imamo v gorici, kako je kaj grozdje dozorelo, od vremena, od lege in kakovosti zemlje vinogradom in kako se s trsom ravna. Ako si želimo dovolj dobrega in trpežnega vina, treba je, da ima mošt 20% cukra v sebi, t. j. v 100 kilo mošta mora biti 20 kilo cukra. Med vrenjem mošta razpada cukr in se raskroja v alkohol ali vinaki cvet. Iz dveh delov cukra se sprevrže in naredi navadno jeden del alkohola. Vled tega se iz mošta, ki ima 20% cukra, naredi 10% alkohola.

2. Razne kisline. Najiminitnejša je vinska kislina, potem jabelčna kislina in naposled čreslovina. Vinska kislina podaja vinu

lastni kiselni okus. Jabelčna kislina dela vino rodo. Čreslovina pa se nahaja v mehkih jagodnih, v pecehlini in največ v peškah. V črnini je čreslovine neobhodno treba, ker jej podaja ono trpkost, katere se pri črnih in rdečih vinih čista. Belo vino pa zgubi na dobroti, če je v njem preveč čreslovine. Toraj ne delajo prav vinogradarji, ki pecehline in peške toležejo in tako zvanega „štinglerja“ med belo vino v preobilnej meri delijo. Navadno nahaja se v vinih po  $\frac{1}{4}$ —1% kisline, to je v 100 kilogramih vina najdeš  $\frac{1}{4}$ —1 kilogram kisline. Fina vina nje imajo manje, slabša pa več.

3. Beljakovine. Teh ni veliko v mošti pa so potrebne, da mošt vreje. Ko je mošt zavrel, niso potrebne več beljakovine in umni kletarji skrbijo, da jih iz vina odpravijo s tem, da ja vrlo pretakajo in čistijo. Drugače zbolijo vino in se skvari. Še le ko so beljakovine odpravljene, smemo reči, da je vino popolnoma čisto.

4. Dišečine. Te dajo vinu duh in okus po trsnih sortah, iz katerih je mošt bil naprežan, kar je zlasti pri muškatu o. i. v. čisto. Dišečine tvarine so v mehkih jagodnih in vino jih ima tem več v sebi, čem dalje je mošt bil s njimi v dotiki. Ta duh je različen po trtnih plemenih, iz katerega je vino, in mu daje njegov poseben „buket“ francoski: bouquet. Znan pa primer je izvrstni buket, ki ga imajo vina iz nemškega rizlinga.

5. Barvila. Tudi barvila nahajamo v jagodnih mehkih. Barvila v belih vinih so sprva zelenkasta in pozneje rumena. V črnini je barvila sprva zelenkasto in pozneje rumeno. V črnini je barvila sprva modro, pozneje pa zaradi vled dotike s kisljinami.

6. Mineralničini tvari, zlasti kalija in fosforove kisline, je tudi več ali manje v vsakem mošti. Tudi ti isti posebni duh ali okus po zemlji (Berggeruch) prihaja od tod, ker so v mošti bile mineralne tvarine.

7. Voda. To se nahaja v grozdnem mošti največ, časih 75—80%, t. j. v 100 kilogramih mošta je po 75—80 kilogramov vode. Zato ni potrebno grozdja škropiti, kakor nekateri delajo. —

Vrenje ali vrvež pa se vrši tako, da cukr razpada in se iz njega nareja alkohol in ogljenčeva kislina. Glavna napaka pri vrenji se stori, če se ne skrbi moštu za pravo temperaturo t. j. če je v kleti prehladno ali pregorko. Tudi ni prav, če so polovnjaki prepolni in če ima sunanji zrak in veter presto pristopanje. Ako je temperatura prehladna, vreje mošt počasno in nepopolno. Posneje začne vino vreti, kar se več let ponavlja. Med tem časom je vino večkrat kalno in tudi bolezen se ga lahko lotijo. Zato je skrbeti za primerno temperaturo. In takna je, ako termometer v kleti kaže 15 — 20° R. Če je gorkeje v kleti, nareja se ocoetova

kislina, kar vrenje časih popolnoma ustavi. Mošt pa nima vselej v sebi temperature 15—20° R. Za njo mora tedaj kletar skrbeti. V velikih kletarstvih imajo posebne prostore za vrenje mošta, kder se lahko zakuri. Menjši posestniki si lahko pomagajo, če malo mošta v piskri segrejejo in v polovnjak vlijejo. Mošt potem začne zopet vreti.

Zelo napačno ravnaio tisti kletarji, ki polovnjake do vrha napolnijo s moštom in potem dolivajo. Pravijo, da je dobro, če mošt drozgo izmeče. To pa ni resnično, ni dobro. Vino zgubi mnogo potrebnih snovi, jako oslabi, zrak pride s moštom preveč v dotiko in je uzrok, da vino pozneje rado cika, posoda in klet se ogrdi, plesnivec nareja; tudi mnogo vina gre pri izmečkih v zgubo. Zato raj se naj polovnjaki ne polnijo do vrha, dokler mošt vreje. Pilke pa morajo biti tako pokrite, da ogljenčeva kislina lahko izhlapija, a zunanji zrak ne more lahko do mošta. Tako mošt lepo zavreje in potem se vino potegne z droži. A. Rauch.

### Tržno novosti.

Pred vsem omenjamo trženje s sadovjem, katerega se letos izredno veliko prodava iz naše dežele v tuje kraje. Iz Maribora se poroča od 30. sept. t. l. sledeče: Cena sadovju, posebno jabelkam, je prav nizka. Vzrok temu je, ker je sad sploh v našem okraji kaj obilno obrodilo. Trtinjak (560 litrov) ranih jabelk so plačevali kupci po 12 fl. Cena jesenskimi in zimskimi jabelkam pa je bila različna, za slabše sorte plačevalo se je po 8 fl. za srednje pa zlasti maščanceljne in rajnete 14—16 fl. za štrtinjak. Na vago se je malo sadja prodavalo, zvečinoma 4—5 kr. za kilogram, kar bi pri štrtinjaku znašalo 12—14 fl. Jabelk bilo je mnogo. V Mariboru je na Dravi stalo 50 sajk; vsaka je sprejela po 60 štrtinjakov. Tedaj so ove šajke odpeljale po Dravi 3000 štrtinjakov ali, vsak štrtinjak računjen na 3 meterske cente, 9000 meterskih centov na doljno Ogersko in Rumensko. Slabo pa ravnaio ljudje že pri nabiranju jabelk z dreves in sploh s njimi pogosto delajo prav nerodno, pri nasepavanju v posodo, pri nalaganju v šajke in v železniške vagoni. Mnogo sadu se grdo obtolde. Zato je nujno treba, da se tukaj nekaj stori za boljše uredjenje trženja s sadovjem. Drugače utegnemo pridobljene kupce zopet zgubiti.

Grušek pa v Mariborskem okraji niso veliko letos dobili. Lepe jesenske in zimsko grške so kupci plačevali 6 kr. za kilo. Sliv so le po nekod precej imeli. Dobivali so za nje na trgu v Mariboru po 4 kr. kilo, kar bi za štrtinjak dalo 16 fl. 50 kr. Žganjarjam so prodavali rano nabrane slive po 13 fl. pozno nabrane pa po 16 fl. štrtinjak. Brekev je sicer veliko

in lepih po naših vinogradih in se jih največ proda v Maribor. Dalje jih malo pošiljajo. Brekve so veljale po 1—3 kr. ena.

Zastran trljanja s hmeljem se more sledeče poročati. V Savinskeji dolini so hmelja letos pridelali kakih 600 centov. Drugo leto se nadejajo še več pridelkov; kajti 600.000 sadik je prirejenih za nove hmeljinate. Letošnje pridelke vse so nakupili Zateški kupei ter dajali popreč 130—150 fl. za 50 kilo. Ostalo je hmelja še kakih 30—40 centov. Ponudilo se je uže iz Nürnberga 150 fl. za 50 kilo pa dotični posestnik hmelja ni hotel še prodati. V srednjem Stajerskem okolo Ilza in Fürstenfelda pridelujejo tudi hmelj. Letos je posebno izvrsten in kmetovalci ga ne dajo iz rok, zlasti pozni hmelj ne, če ravno se jim uže 300 fl. ponuja za cent. Rani hmelj so poprek prodavali po 200 fl. za cent. Cena hmelju sploh pa narašča, ker je z njim skoraj povsod drugod spodletelo.

Iz graškega tržišča poročajo pa sledeče: Dne 12. oktobra so malo zrnja postavili na tržišče in je cena ostala zvečinoma trdno pri starem.

Sploh se pa je pripeljalo zrnja 6323 meterskih centov, od teh je 1254 iz Ogerskega. Sena so postavili na trg. 460 meterskih centov, slame pa 205. Cena krmi je nekoliko poskočila. Klavne živine bilo je 275 volov, 52 bikov, 263 krav, 879 telet, 625 svinj. Nekaj živine se je prodalo na Dunaj in gornji Stajer.

Iz Dunajskega tržišča poročajo do 12. oktobra t. l. tako: Klavne živine bilo je 2786 volov, cena je poskočila za 1 fl. 50 kr. pri meterskem centu. Plačevali so toraj ogerske vole 58—65 fl., galiske 59—64 fl. namreč spitane, vole a pašnikov prigane pa menje, krave 54—56 fl., bike 49—53 fl., bivoli 46—48 fl. od meterske centa.

Zrnje so tudi na Dunaji malo dražje plačevali, nego mesec poprej. Predivo moravsko surovo 30—35 fl., zmikano 70—80, poljako surovo 15—19, zmikano 20—30, konoplje Apatinske 15—18, poljske surove 15—18, zmikane 21—22, hmelj Zateški 240—250, Olavski 170—180, deteljno seme 26, lucerno 25 fl. za 50 kilo, repno olje 18 fl., laneno olje 18 fl., žimve 40 gold., slano povojeno 38 fl., masla 51 fl., strd 15 fl., vosek zbeljen 130 za 50 kilo.

### Skušnje pri narejanju tolke, jabelčnice in gruškovca.

Toto delo je uže za letos minolo, vendar bo dobro za drugokrat opozoriti na skušnje, katerih so si zvedenci v tej stroki gospodarstva bili nabrali.

1) Gnjlji sad se mora posebno takrat varčno odbariti; kadar namislamo tolko narediti za predajo. Tvarine gajilobne so usrok, da tolkla

dobi slab okus in da se ne očisti lepo, ampak kalna postaja.

2) Trd sadež se naj nekaj časa ležati pusti, da se nekoliko zmeca. Kajti tako se da bolje stolči in čisteje sprešati.

3) Železa ne smemo blizu pustiti. Zlasti skrbeti je, da se ne zgubi kakšen žrebelj v tropinje, tudi železnih lopat ne smemo v nje zatikati. Vretenca na pilkah se naj dobro z lojem namaže. Železo stori, da postane tolkla sprva zelena, potem siva in naposled črna.

4) Krlji morajo biti mogoče majhni. Sploh sadeži se ima drobno stolči. Žato ne kaže z mašinami ga rezati na kose. Veliko bolje toraj je, če sad na preži po stari navadi do dobrega stolčemo. —

5) Kdor ima lepega sadu, ta naj stolčene tropine 1—2 dni na preži ležati pusti, večkrat premeša in dobro pokrije, da zrak ne pristopa.

### Dopisi.

**Iz Konjic.** Dne 3. avgusta 1882 obnovili smo našo podružnico kmetijske družbe štajerske. Navzočih je bilo 52 gospodarjev. Č. g. dekan Mikuš so odprli zborovanje. Po dokončanih podružničnih zadevah je tajnik kmetijske družbe štajerske govoril obširno o kmetijstvu, kar je potem č. g. Jurij Bezenšek, župnik Čadramski, raztolmačil slovenski. Centralnemu odboru se je poslala prošnja, naj prepusti dva trijerja za polovico nakupne cene, enega za Konjice, enega pa za Vitanje.

**Iz Brežic.** Dne 18. avgusta t. l. zborovala je naša podružnica. Predsednik g. baron Moškon je poročal o podporah in štipendijah novejši žoli za pletarstvo ali pletenje košev v Brežicah. Zatem so celi okraj razdelili na več živinorejskih okolišev, izbrali tem načelnikov, kar se naznani okrajnemu odboru. Predčita se potem dopis centralnega odbora, ki naznanja, da je sadje- in vinorejska žola voljna sprejeti več ljudij iz brežiškega okraja v viničarski kurz, ter jim dati prosto stanovanje in 75 kr. dnine. Podružnica sklene prositi, naj se v viničarski kurz sprejemajo ljudje do 32. leta starosti ne pa samo 16—20. Ta prošnja bi se naj uslišala, ker nevarnost zaradi trtne uši prihaja vedno večja. Vinorejska žola pa bi naj marljivo zarezalo ameriški trs ter praktično razkazivala, kako se na njega uspešno cepijo domače sorte trsove. Kot zastopnik podružnice pri sevniški regionalni razstavi bil je izvoljen g. Janežič. Ker pa je ta volitev odložil, poveril se je isti posel dne 1. septembra t. l. g. Ignaz Linzlerju. Od e. k. ministerstva poslani obrazec za pletenje košev so se razdelili šolam po celem okraju.

### Raznosterosti.

(Razpisana) je služba podkovskega učitelja na deželni podkovske šoli v Gradci. Plače je 800 fl. s prostim stanovanjem in vrtom. Prošnje se vlagajo do 5. novembra t. l. pri deželnem odboru štajarskem.

(Perutninsko društvo) deli tudi letos plemenskih petelinov za gornji Štajer Brahma-peteline, za srednji in kos spodnjega Štajerja, namreč za okraje: Ivnik, Arvež, Lipnica, Cmurek, Radgona, sv. Lenart, Ljutomer, Ormož in Ptuj pa Dorking-peteline in za ostale okraje spodnjoštajerske Houdan-peteline. Kdor izmed kmetov si kakšnega petelina za požitnost svoje domače perjadi želi, naj se oglasi pri ravnatelstvu ovega društva do 15. nov. 1882. Adresa je: Direktorium des ersten steir. Geflügelzucht-Vereins in Graz

(Sejm i) 28. oktobra sv. Jurij pri Celji, Muta Koracič, Cmurek, Slov. Bistrica, 30. okt. Krprivnica, 2. nov. Gradec, Radkersburg, Straden, sv. Vid na Vogavi, Vitanje, Podčetrtek.

(Odlikovini) bili so na Tržaški razstavi iz spodnjega Štajerja gospodje: hmeljarsko društvo v Žavci (srebrno svetinjo), Jož. Hlubeč v Ptui, Lutz in Naef v Celji, Erös v Mariboru, knez Windischgraz, P. Pirimer v Mariboru (srebrno svetinjo) in J. Steyrer v Ljutomeru (bronasto svetinjo), obadva za vina, di Centa v Celji, grof Zabeo na Faali (zlató svetinjo za les) J. Močnik v Mozirji (bronasto svetinjo za les), gozdar K. Hiltl v Rušah (zlató svetinjo).

(Na Dobrni) osnovane podpodružnici so kot udje pristopili sledeči gg.: Agrež, Brauner starejši in mlajši, Gajšek, Gruber, dr. vitez Heider in njegova mati, Karba, Kraner, plem. Leyritz, Majcen, Orozel, dr. Paltauf, Westther, plem. Zeidler.

### Tržna cena

preteklega tedna po hektolitrih.

| Mesta        | Pšenica |         | Raž     |         | Jčmena  |         | Oves    |         | Turtica |         | Proso   |         | Ajda |
|--------------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|---------|------|
|              | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. | fl. kr. |      |
| Celja . . .  | 9 75    | 7 32    | 5 70    | 3 98    | 6 45    | 5 60    | 6 50    |         |         |         |         |         |      |
| Maribor . .  | 6 78    | 4 92    | 4 88    | 2 71    | 6 61    | 5 50    | 5 80    |         |         |         |         |         |      |
| Ptuj . . .   | 7 —     | 5 —     | 5 —     | 3 —     | 6 —     | 6 —     | 4 70    |         |         |         |         |         |      |
| Gradec . .   | 7 7     | 5 33    | 4 68    | 3 12    | 6 64    | 5 48    | 5 70    |         |         |         |         |         |      |
| Colovec . .  | 8 —     | 6 —     | 5 —     | 3 20    | 6 55    | 5 —     | 5 —     |         |         |         |         |         |      |
| Ljubljana .  | 8 48    | 5 63    | 4 67    | 3 15    | 6 92    | 4 23    | 6 18    |         |         |         |         |         |      |
| Ormož . . .  | 9 75    | 7 32    | 5 79    | 3 98    | 6 45    | 5 60    | 6 50    |         |         |         |         |         |      |
| Dunaj } 2 50 | 10 20   | 8 —     | 9 30    | 9 —     | 8 80    | 8 85    | — 30    |         |         |         |         |         |      |
| Pešt } 2 50  | 9 35    | 7 —     | 7 80    | 6 —     | 5 90    | 6 82    | 6 30    |         |         |         |         |         |      |



v Sarajevu. Za vojskine čase je to velik napredek, kako naglo pridejo vojaci iz drugih dežel naše Avstrije, in kako naglo dobivajo živeža; naglost pa je v vojski dandanes prvi pogoj zmage. Pomislimo tudi, koliko truda se obvarujejo naši vojaki, in koliko denarja prihrani država, ki ji ni treba več dragih in dolgočasnih tovarnikov najemati.

## Gospodarske stvari!

(Meso sušiti.) da se dolgo časa ohrani, in da je prav okusno, se dela takole. Meso, katero se odloči za posušiti, naj se od zakljane živine hitro, naj boljše je gorko potrese z solitrom (salpetrom) in soljo, in sicer en del solitra na 32 delov soli, ter se dobro vdergne (poriše) s to solno mešanico. Potem se potrese z rženimi otrobi, kolikor jih ostane na mesu, in se zavije v mehek papir, ter se obesi v dimnik. Otrobi in papir ohranijo meso pred dimom, in pred okusom po dimu, in obvarujejo, da se ne posuši preveč, ter ne postane terdo. Tako posušeno meso je okusnejše od navačnega, in se da bolj dolgo časa ohraniti, kakor po navadi posušeno. Hrani naj se v škrinji na hladnem zračnem kraju. Posamezni kosovi povijejo se s papirjem, in se zagrejejo v pepelj, nar boljše od bukovnega lesa. Preden se pripravi meso za jed, ga je treba dobro skertačiti.

(Petrolij kerte prežene.) Kertnine se skerbljivo odpravijo, da je luknja, po kateri kert hodi čista, zamaši se kertova luknja z cunjjo ali mahom namočenim s petrolijom, potem se zapre ta kertova pot dobro še s črepino. Na ta način se petrolij ne more izkaditi na vnanji zrak, razširja se torej po kertovi luknji in kerte prežene, da ne pridejo več mescev nazaj.

## Razne stvari!

(Velikoserčno darilo.) Kranjski deželni poslanec gospod Karol Lukman je podaril svoje dijete v deželnem zboru 100 goldinarjev za zidanje Rudolfinu v Ljubljani.

(V Sevinci) bodo v kratkem začeli novo šolo, katero je napravilo nemško šolsko društvo in gospod doktor Ausserer. Učitelj bo gospod Jožef Wermuth, kterega poznamo že, da je izurjen in veri pedagog (gojitelj mladine).

(Bozniški roparji.) Okoli Knina na bozniški meji se je zbrala roparska banda, ter je jela krasti živino. Bozniške kupce, kateri so šli iz sejma domu, so obropali, nekega turškega kupčevalca so celo umorili. Zendarje in pandure je poslala vlada iskat teh roparjev, da jih polovijo.

(Sedem puntarjev.) kateri so iz Černogore vrnili se domu, so zaperli pretečene dni v mestu Kataro na Dalmatinskem.

(Priav. Jurjina Šavnici) v gornjem Radgonskem okraju je v gostilnici zvezal nek potepuh, kateri je bil sam v gostilnici, kletarico, ter ji je poropal ves denar kolikor ga je imela.

(Travnjska planina.) Na konjski planini za žrebeta iz Savinske doline bilo je letos 45 žrebet. Za pašo se plača na leto 3 goldinarje in zavarovanje pet goldinarjev od žrebeta. Neko žrebe vabili so drugi, in njegov gospodar je dobil 70 goldinarjev zanj, kolikor je bil vreden.

(V Pamec-i) okraj Slovengradiški nastal je zavoljo zanikernosti hlapca velik požar, ki je razdjal stanovanje in vsa kmetijska poslopja posestnika Mihaela Hermana, skedenj in hleve sosedu Blažu Vertniku. Hlapce, čigar zanikernost bila je vzrok požaru, poginil je v ognju.

(Neverniki.) V kratkem sodili bodo Celjski sodniki, vinarskega sina Janeza Stancerja iz Gornih Žerjavce za oboje nesposodbenega obnašanja pri Božji službi. Prišel je namreč med Božjo službo v cerkev na kor pri sv. Lenartu, in dal je Marku Vračku in Vincencu Tomašiču vsakemu eno prav hudo zausnicio. Tomašiča je vdaril tako hudo, da je padel za orgle, in tam ležečemu podaril je še nekoliko zausnice. Pri tem ruvanji bili bi kmalo orglje poderli, in organist, kateri se je bal za svoje zdrave ude, moral je nehati orglati, tako dolgo, da je bil mir. Enako temu je motil Božjo službo v nedeljo popoldan kajžarski sin Nace Skofič v cerkvi pri sv. Barbari (Unterwurz). Prišel je namreč pokrit v cerkev, z gorečo smodko v ustih, jel je grabiti dekleta, in vganjal je druge norčije. Potem je narisal z oglem na kerstni kamen takih reči, ktere se ne spodobijo v gostilnicah, še manj pa v cerkev. Vganjal je svoje burke tako dolgo, da so ga morali iztirati iz cerkve.

(Sirovost.) Kmetaki pobalini France Plavčak, Šimen Poljšar in Matevž Colnerič, napravili so si nedloveško veselje v gozdu blizu Rogateca, da so vergli petnajst let staro deklino Ano Kittak siloma na tla, in so jo do nasega slekli. Dva sta jo potem deržala, tretji (France Plavčak) pa je bil al revno deklino s kopirvami po nagem životu. Cele pol ure so terpinčili revnega dekleta po nedloveško, in še le ko je deklica omedlela, pustili so jo pri miru, in so pobegnili. Našli so potem revno deklino polno mehurjev po životi, in brez zavednosti v gozdu. Te tri nadepolne mladenčce so prignali že v Celje, in jih so sodni učila kako se mora ravnavati s ljudmi.

(Mertvo truplo) ki je še močno smerdelo, in gnjilo najdlje v gozdu Dolgilec. Nek rokodelski deček obesil se je na drevo. Ker ni imel nikakih papirjev pri sebi, zvedilo se do zdaj še ni, kdo je ta samomorilec.

(Nor morilec.) Iz norišnice v Feldkopu pri Gradecu je višle letošino leto Ludevik Havranec norec, kateri je svojo mater umoril, in potem, kakor smo že povedali, prvega oktobra na Samarskem posestnika Schonwetterja iz njegovega dve leti

starega sinčka; tudi Schonwetterjovo ženo je smertno ranil. Zadnji čas so je klatil po Paberji, obiskaval je gostilnice brez ovire, in je bil pri sv. Jungerti na svatbi. Akoravno je grozil in žugal, preden so ga odpeljali v norišnico, se ga ljudje niso nič bali, kakor nam dovolj dokazuje to, da so ga pustili zadnji čas čisto pri miru, ter ni mislil nikdo, vjeti ga, in oddati sodniji in zopet v norišnico, od kodar je vbeignil. To sanemarije postavnih določb, da ti ljudje niso naznali žendarjem, kje da se je klatil Havranek, napravilo je grozovito nesrečo. Še le ko so zvedili o umoru na Samarskem, spomnili so se, kaj jim je grozil, in so se ga jeli bati. Pred pretečeno soboto, se je slišalo, da je nek pet let star deček zginil, še je k šepihu, in potem ga niso več vidili. Žendarji, kateri so svojo dolžnost prav natanjko storili, ter iskali sluh od dečka, zvedli so, da ga je Havranek k sebi privabil, in potem umoril. Havranek, ta kervoloka zver, je imel lopato in na obe strani brušen nož pri sebi, ko se je dalje napotil. V ruti je nosil lonec, v katerem je imel pluča revnega umorjenega dečka, ktere je mislil skuhati in pojedti, da bi bil nevidljiv, in ga bi toraj ne mogel nikdo vjeti. V nedeljo zjutraj ob štirih prikazal se je v Oplotnici, prideril je v kajžo čevljarja Ungerja z besedami: „Hvaljen bodi Jezus Kristus zdaj pa začnemo.“ Napadel je mahoma prebivalce koč, ter ranil smertno moža in ženo in tri male otroke. To pa mu še ni bilo zadosti, zdgal je hišo, in se prav po nečloveško veselil viditi, kako se razširja ogenj. Če bi ne bila po sreči učenec in en otrok utekla temu nečloveškemu norcu, pogoreli bi bili vsi smertno ranjeni in vse njihovo imetje. Groza poprime na to vse ljudi, kmetje so se zbrali, in so jeli pod vodstvom žendarjev loviti to divjo zver. Havranek, ki je čutil kot divja zver, da ga lovijo, vbežal je v najvišje ležečo hišo na hribu, ter hotel je napasti in umoriti gospodinjco, ki je v drugim stanu. Pa njeni mož in posestnik te hiše Vetrih, ga je prehitel, ter ga vdaril s sekiro, katero je ravno pri rokah imel, močno po glavi, pa norec ni še imel dovolj, skočil je nad Vetriha z nožem, da bi ga bil zabodel. Na to mu da Vetrih s sekiro še eno na herbet, da je dobil zadost, storil je še nekoliko korakov in se potem zgredil. Malo časa potem so prišli žendarji in kmetje, kateri so Havraneka lovili do hiše, sprejeli so do smerti ranjenega, ter z vozom peljali do sv. Jungerte, kjer je umrl, brez da bi kaj povedal, ali spregovoril. Žendarjem gre vsa hvala, ker dva dni so ga lovili brez počitka. Kar pa zadene ranjene v Oplotnici, je le malo upa, da bi ostali pri življenju. Tako je kriva pomakljiva nadzornost v norišnici, da je bilo umorjenih osem ljudi.

(Vsakemu prenapetežu) naj se godi tako, kakor znanemu slovenskemu aposteljnu in vredniku časopisa „Mir“ (prav za prav Nemir) v koroškem deželnem zboru. Britko se je namreč pritožil, da se vraduje pri sodnijah po slovenskih

krajih na Koroškem še zdaj samo nemško. Deželni predsednik gospod Schmiedt-Zabierow, je pokazal slovenskim kričalcem, kar jim gre, ker ljudstvo samo na Koroškem tudi noče nič vediti o teh kričalcih, in se ne peča z njimi. Gospod deželni predsednik je toraj svojo obljubo, da bo ohraniti narodni mir v deželi, prav dobro izpolnil, in je delal v smislu cesarskega odgovora, kateri je Boga zahvalil, da je na Koroškem narodni mir, in vemo da mu bodo prebivalci cele koroške dežele hvaležni za pošteno in moško obnašanje pri tej priliki.

(Nemško šolsko društvo.) Udje večine v kranjskem deželnem zboru pristopili so nemškemu šolskemu društvu kot ustanovni udje, in podarili so temu društvu po sto goldinarjev.

(Oberdank-a) ktereja so zaslužili blizu Tersta, ko je hotel ravno bombe v mesto spraviti, sodila je pretečene dni vojna sodnija v Terstu. Kako kazni mu je ta sodnija pripoznala, se bo še le zvedilo, ko pride razsodba od višje sodnije, „Generalkomando“ iz Gradeca nazaj, kamor so jo zdaj poslali, da bi se poterdila. Zatožen je bil Oberdank deželnega izdajalstva, poskušane moritve in dezertiranja.

(Samomor duhovna.) V Novem mestu pri Dunaji našli so 20. p. m. sedemdeset let starega duhovna Janeza Maieka obolenega na usnjati jermen v njegovi sobi. Mestni stražniki, ktere so mahoma pozvali, poskušali so sicer, ga oživeti, pa zastonj, ostal je mervet. Pri merliču našli so nekoliko drobnega denarja in tožbo, katero je vložil o. k. pravdnik zoper njega, ker je hotel osem let staro deklino zapeljati k nesramnosti, ter bi bila imela javna obravnava biti v kratkem. Zavoljo nesramnosti storjene z devet let staro deklino je bil ta duhoven še zaprt šest mescev leta 1870.

(iz Tirolskega in Koroškega) se nam naglašajo nesreča za nesrečo. Povodnji, kateri so napravili siromakom že škodo čez 15 milijonov goldinarjev ne nehajo nikdar. Zdaj se odterga oblak tu zdaj tam in postane povodenj, ktera zopet neizmerno škodo napravi. Na tisoče prebivalcev teh nesrečnih krajev je brez strehe, brez vsih pripomočkov, vse imetje jim je splavalo po vodi, ali pa jim je bilo zasuto. Po celem našem cesarstvu nabirajo se mili darovi za siromake, pomagajmo tudi mi vsak po svoji moči, bodimo rešitelji iz potrebe; vsak krajevec, ki se daruje za te revčike je dobro obremenjen.

(Avstrijski državni dolg) je narastel do tri tisoč milijonov goldinarjev. Pretečeno leto se je poviklal za — sedem in šestdeset milijonov —!

(Gospodarstvena priloga.) Z današnjim listom začne izhajati gospodarstvena priloga, ter mislimo, da bo to našim kmetiskim naročnikom in bralcem všeč. Naročilnina se zavoljo tega ne spremeni, velja „Kmetiki prijatelj“, kakor doslej, 80 kr. za pol leta.

Naznanja se vsakemu, da je

# **Celjska mestna hranilnica**

## **zmanjšala obresti (činže).**

1. Stareje vlage, ktere so dobivale obresti  $4\frac{1}{2}\%$ , dobivajo od prvega januarja enako novim samo  $4\%$  obresti.
2. Od posojil na grunte in hiše jemlje hranilnica od prvega januarja 1883, ali od časa ko se plača prvi del dolga samo  $5\%$ .
3. Menjice (Wechsel) se izdavajo od prvega oktobra t. l. z  $6\%$ nimi obresti.

Naznanja se tudi, da po novih pravilih menjične pisma so različna od dosedajnih, da so menjice drugačne, plačati na ordre hranilnice Celjskega mesta, in da se poroki ne smejo podpisati na drugo stran kot „giranti“ temuč na sprednjo stran kot „poroki“. Formularje kaže v hranilnični kanceliji

**Hranilnična direkcija.**

## JANEZ JELENC

v Celji,

poštne ulice hišna številka 28

priporoča se za kupovanje neo-delanih kož, in sicer: od podlasc, lisic, vider, dihurjev, divjih maček, od zajcev, domačih zajcev in jazbecov, plačuje jih po najvišji ceni.

15-3

## Gnojni gips

(višnjev).

ki ima 97% kristaliziranega žvepjenokislega apna, ki je za polja, katerim apna manjka prav dober, in za detelo, za travnike, za blave nastiljati in posipati gnoj, tudi ga je dobro mešati med gnojnice, ta gips prav po ceni prodaja

Betriebsleitung des Vorderbrühler Gyps-Bergbaues

Post: Mödling, Südbahn.

## Važno za gospodinje!

Ne mislite, da boljše

# KAVO

in boljši kup dobite, če jo okaravnost od velikih zalog to je iz Hamburga ali Tersta kupite, kot pri nas.

Mi dva prodajava **kavo** kil: po goldinarji in višje; Kilo za goldinar in 20 kr. pr-dajava prav dobro in lepo dišečo. Tudi

čaj (Thee)

prodajava po stari ceni od 5 goldinarjev in višje, akoravno je davk večji. 5 kilo in več skupaj po pošti pošiljava še cenejši.

Walland in Pellé,  
v Celju,

na velkem trgu in v poštni ulici.

## Alojz Puschenjak

„pri tkaven“

**v Celji**

priporoča svojo dobro izbrano

zalogo blaga za jesen in za zimo,  
blago za suknje in hlače.

Tifel (Tüffel), toskin, perivijen, vat-mol in volnato robo za obleke, žamet, kašmir, krep, terno, tibetin in lister.

Velika zaloga

glavnih zimskih pertov.

Moške srajce, zavrat-nike, manšete noga-vice nar bolj po ceni

## Vinske trojime

koj iz preše, in **vinsko drožje** plačuje nar boljše, in še zdaj sklepa kupčijo za prihodno jesen

Jury Jäkle,

rafinerija vinakega karnnja  
v Celji, na toberski cesti.

## Učenec

v specerijski prodajalnici se iše, sprejme se lo pošten mladenec iz dobre družine.

Jos. Martin v Mariboru.

## Prodajalnica na prodaj.

Specerijska in pridelkov prodajalnica, prav lepo opravljena, na dobrem kraju, je na prodaj. Prevzame se konec decembra. Najemnika za prodajalnico, stanovanje zraven, dva magacina, podstreho in klet 240 gl. Več pover

Jos. Martin v Mariboru.